

Ірына ПЯТКУН:

«ГЕНДАРНАЯ РОЎНАСЦЬ — НАТУРАЛЬНАЯ ДЛЯ БЕЛАРУСАЎ»

Жанчынай на кіруючай пасадзе ў Беларусі зараз нікога не здзівіш. Ні на прадпрыемстве, ні ў палітыцы. Мы нават пра гэта не задумваемся, бо ўспрымаем як данасць. А ў суседняй Еўропе, напрыклад, жанчыны адстойваюць права займаць месца ў парламенце. Для гэтага ўводзяцца спецыяльныя квоты, прымаюцца законы...

Да такіх высоўно прыйшла Ірына Пяткун, член Пастаяннай камісіі Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Беларусі па заканадаўстве і дзяржаўным будаўніцтве, дырэктар Рэчыцкага раённага ліцэя, пасля наведвання мерапрыемства ў Сербіі. Яго ў рамках міжнароднага праекта, прысвечанага ўдзелу жанчын у кіраванні дзяржавай, арганізавалі Міністэрства замежных спраў Беларусі і Бюро па дэмакратычных інстытутах і правах чалавека Арганізацыі па бяспецы і супрацоўніцтве ў Еўропе (АБСЕ). Спецыяльна для «Звязды» сенатар параўнала стан правоў жанчын у Беларусі і замежжы і ацаніла, як іх захоўваюць у нашай краіне.

— Наколькі актуальна сёння пытанне гендарнай роўнасці для Беларусі?

— Палаяпшэнне становішча жанчын у сацыюме і забеспячэнне гендарнай роўнасці — адзін з найважнейшых кірункаў развіцця ўсяго грамадства ў сучасным свеце. Кожная краіна сама выбірае, як рухацца ў гэтым рэчышчы з улікам уласных гістарычных асаблівасцей і ўзроўню развіцця. У многіх дзяржавах гэты працэс пачаўся даўно, і там назапашаны значны вопыт па пытаннях гендарнай роўнасці, які нам, як маладой дзяржаве, варта пераняць. З мэтай вывучэння такога вопыту і была арганізавана паездка ў Сербію беларускай дэлегацыі, якую я ўзначаліла.

— Ці не падаецца вам, што гэтай тэме часам надаецца занадта вялікае значэнне?

— Ні ў якім разе. У Сербіі жанчынам даводзіцца змагацца за аднолькавыя правы з мужчынамі. У вас узнікае пытанне такога кшталту толькі таму, што ў Беларусі гендарная роўнасць захоўваецца няяк натуральна. Ёсць шмат нормаў, якія для беларусаў звыклія. Напрыклад, тое, што жанчыны і мужчыны могуць свабодна выбіраць і быць абранымі, маюць права роўнага доступу да любых пасадаў у дзяржаўных органах, права на выбар прафесіі, роду заняткаў і работы, а таксама права на роўнае ўзнагароджанне за працу аднолькавай каштоўнасці, права на адукацыю і на сацыяльнае забеспячэнне ў старасці. У сферы сямейных адносін жонка і муж таксама цалкам раўнапраўныя. Гэтая традыцыя ў нашага народа існуе спрадвек. У беларускай мове нават на ўзроўні маўлення заўжды захоўвалася роўнасць паміж мужам і жонкай. Мы кажам «ажаніцца з кімсьці», а не «на кімсьці», значыць, па роўнай згодзе абайх.

— Вы ўжо згадалі яшчэ адзін важны паказчык роўнасці — узровень заробатнай платы. Наколькі ён захоўваецца ў нас?

— Што тычыцца сярэдняй зарплаты, то ў гэтым ні адна краіна свету пакуль не дасягнула гендарнай роўнасці. Напрыклад, у Беларусі сярэдняя зарплата жанчын на 33% меншая, чым у мужчын. Гэта тлумачыцца большай колькасцю працаўнікоў-мужчын у прамысловасці, будаўніцтве, цяжкім машынабудаванні, дзе шкодныя і небяспечныя ўмовы, высокая напружанасць працы і таму большая зарплата. Розніца ў аплаце працы ў хімічнай вытворчасці складае 40,1%, а ў сферы абслугоўвання і гандлю заробатная плата жанчын вышэйшая, чым у мужчын, на 12,8%.

Аднак беларускі паказчык у параўнанні, напрыклад, з еўрапейскімі, адзін з найлепшых. Вясной гэтага года ААН апублікавала даклад аб няроўнасці заробкаў мужчын і жанчын у свеце. Згодна з ім, у сярэднім зарплата жанчын адстае ад мужчынскай на 23%. Ва Усходняй Еўропе і Цэнтральнай Азіі жанчыны атрымліваюць за сваю працу на 22 працэнты менш за мужчын, у Францыі і Швецыі — на 31, у Германіі — на 49, у Турцыі — на 75. Таму Беларусь з паказчыкам у 33% выглядае даволі паспяховай.

— Што тычыцца захавання правоў у сферы працы?

— Яны замацаваны ў Працоўным кодэксе Беларусі. Напрыклад, з 2007 года гэтым дакументам уведзіцца права маці, якая выхоўвае траіх і больш дзяцей ва ўзросце да 16 гадоў або дзіця-інваліда да 18 гадоў, на адзін аплачаны свабодны ад працы дзень у тыдзень. Гэта распаўсюджваецца і на тату. Бацькі гэтых дні могуць і падзяліць. А жанчыны, якія маюць дзяцей ва ўзросце да трох гадоў, могуць прыцягвацца да працы ў начны час толькі з іх пісьмовай згоды.

ЦЁПЛЫЯ КРОКІ

Валёнкі сталі своеасаблівым дэпутацкім «брэндам». Іх чацвёрты год запар напярэдадні навагодніх свят дорыць вясковым старажылам Дзяржынскай выбарчай акругі дэпутат Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Уладзіслаў Цыдзік.

— З валёнкамі вы нам і зіму прывезлі, — сустракаюць гасцей ля варот свайго дома баба Шура і дзед Франц Доўнары. Жывуць яны ў вёсцы Старына Дзяржынскага раёна. Выйшлі падзівіцца доўгачаканаму беламу покрыву, а тут — на парозе госці, ды яшчэ з сюрпрызам. Валёнкі заўсёды на вёсцы былі ў пашане. Цяпер шапавалы робяць іх асабліва цёплымі і прыгожымі. Нярэдка, глядзячы на абноўкі, старыя ўспамінаюць маладыя гады. «Вось бы такую прыгажосць на той час. Ад кавалераў

адбою не было б», — часам жартуюць бабулі.

Ала Губарэвіч, старшыня Дзяржынскай пярвічнай арганізацыі грамадскага аб'яднання «Беларуская асацыяцыя дапамогі дзецям-інвалідам і маладым сем'ям», дэпутат мясцовага Савета, добра ведае ўсю акругу і яе жыхароў. Таму Ала Браніславаўна і прапануе зазірнуць у хаты тых людзей, якім дапамога асабліва патрэбна. Яна прыдумала і наступныя прывітальныя словы: «З цяплом і радасцю ідзем. Валёнкі файныя нясём».

Чарговы прыпынак — вёска Мелькавічы, дзе жыве Аляксей Пятровіч Гаркач, былы чыгуначнік. Хату напаўняе вясёлая гамонка, прымяраюцца валёнкі. Ад амаль дзевяностагадовага ўсхваляванага гаспадара гучаць словы вялікай удзячнасці.

Вёска Пажэжына. Стукаем у дзверы Ніны Сцяпанавы Гарбуз. Ведаем, чакае і Леакадзія Анто-

— А калі сказаць пра палітычную арэну, колькі жанчын у беларускім парламенце?

— У складзе Нацыянальнага сходу практычна дасягнута дэкларуемае міжнароднымі дакументамі 30-працэнтнае прадстаўніцтва жанчын. У нашым парламенце іх 29,7%. А на апошнім пасяджэнні Нацыянальнага савета па гендарнай палітыцы пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь было адзначана, што Беларусь — адна з нешматлікіх краін, дзе ўзровень удзелу жанчын у складзе мясцовых выканаўчых і распарадчых органаў перавышае ўзровень удзелу мужчын — 62,7%.

— Самі парламентарыі гэтаму таксама паспрыялі?

— Не толькі гэтаму, але і ўвогуле захоўванню роўнасці паміж мужчынамі і жанчынамі. Толькі на працягу апошніх гадоў парламентам прыняты шэраг заканадаўчых актаў у сферы аховы мацярынства, бацькоўства і дзяцінства, недапушчэння дыскрымінацыі пры працаўладкаванні, звальненні, прафесійным прасоўванні, прадухіленні гвалту ў адносінах да жанчын, гвалту ў сям'і і інш. Дарэчы, у 2013 годзе ў Беларусі праведзена ўсеабдымная гендарная экспертыза нацыянальнага заканадаўства, якая не выявіла наяўнасці дыскрымінацыйных прававых нормаў у адносінах да жанчын.

Што тычыцца ўдзелу дзяржавы, то ў Беларусі дзейнічае Нацыянальны савет па гендарнай палітыцы. Ён сочыць за недапушчэннем праяў дыскрымінацыі па прыкмеце полу і імкнецца ствараць для гэтага спрыяльныя ўмовы. Таксама ў гэтым годзе завяршаецца рэалізацыя чацвёртага «Нацыянальнага плана дзеянняў па забеспячэнні гендарнай роўнасці ў Рэспубліцы Беларусь на 2011-2015 гады». Ужо выкананы практычна ўсе яго мерапрыемствы. Але для таго, каб ацаніць і прааналізаваць работу ў гэтым напрамку і яе вынікі, неабходна пастаянна вывучаць вопыт нашых замежных

калег. Бо ўсё пазнаецца ў параўнанні.

— У парламенце Сербіі такая ж высокая колькасць жанчын?

— Так. У Сербіі жанчыны займаюць важныя пасады ў грамадстве і ўдзельнічаюць у прыняцці і правядзенні важных палітычных рашэнняў. У выніку палітычнай барацьбы яны дамагліся, каб кожная трэцяя ў партыйных спісах кандыдатаў на парламенцкіх выбарах была жанчына. У 2012-м нават быў прыняты адпаведны закон.

Ёсць шмат нормаў, якія для беларусаў звыклія. Напрыклад, тое, што жанчыны і мужчыны могуць свабодна выбіраць і быць абранымі. У сферы сямейных адносін жонка і муж таксама цалкам раўнапраўныя. Гэтая традыцыя ў нашага народа існуе спрадвек.

— Што з вопыту захавання гендарнай роўнасці ў Сербіі можа запазычыць Беларусь і наадварот?

— У Сербіі існуе Парламенцкая сетка жанчын. Сустрэча з яе прадстаўнікамі была карыснай у плане вывучэння вопыту жанчын-дэпутатаў ва ўзмацненні ролі жанчын як на палітычнай арэне, так і ў ліквідацыі гендарнай няроўнасці, развіцці жаночага грамадскага руху. У сваю чаргу дэлегацыя Рэспублікі Беларусь падзялілася вопытам ліквідацыі гендарнай няроўнасці ў нашай краіне. Асабліваю цікавасць у сербскага боку выклікаў дастаткова высокі працэнт жанчын у парламенце Беларусі без наяўнасці закона аб гендарнай роўнасці і кватараніх месцаў у ім.

У рамках візіту мы таксама сустрэліся з незалежным экспертам Аляксандрай Уладзіслаўлевіч, якая расказала пра вопыт Сербіі ў правядзенні штогадовай гендарнай экспертызы бюджэту краіны. Рэалізацыя направак у бюджэтаванні праводзіцца праз Парламенцкую сетку жанчын і Міністэрства фінансаў.

Таксама дэлегацыя Беларусі наведвала ўрад Сербіі. Падчас сустрэчы былі абмеркаваны пытанні гендарнай экспертызы нацыянальных заканадаўстваў. Сербскія калегі не раз чулі пра поспехі ў гендарнай палітыцы нашай краіны і з цікавасцю даведаліся пра вопыт Беларусі ў яе рэалізацыі.

— Чым карысны быў візіт?

— Удзел беларускай дэлегацыі ў ім апраўданы. Прынцыпова важнае значэнне наша дэлегацыя надавала наладжванню двухбаковых кантактаў з парламентарыямі Сербіі, паглыбленню эканамічных сувязяў з нашай краінай. Узаемадзеянне з парламентарыямі іншых дзяржаў стварае спрыяльныя ўмовы для падтрымання і развіцця міжпарламенцкіх кантактаў, для давядзення да замежных калег аб'ектыўнай інфармацыі пра сітуацыю ў нашай краіне, распаўсюджвання ідэй і вопыту Беларусі.

Вераніка ПУСТАВІТ. pustavit@zviazda.by

скім раёнах удалося зрабіць многа карыснага.

Дэпутат дадае:

— Калі гарады патонуць у свеце феерычных агнёў, а на святочным сталe не будзе месца для новых па-

частункаў, успомніце пра тое, што недзе ў аддаленай вёсцы да цёплай печкі туліцца старая бабуля і яна таксама загадвае свае жаданні...

Алена СТЭЛЬМАХ.
Фота аўтара.